

ADVOCATUUR
BIJ LOWLANDS

DE ZAAK VAN DE GIFMOORD

"HET OM IS ENORM LOYAAL",
ZEGT ADVOCAAT BERT FIBBE

OPPORTUUN

RELATIEMAGAZINE VAN HET OPENBAAR MINISTERIE | NR 04 | JAARGANG 21 | SEPTEMBER 2015

in dit nummer...

VOOR DE DIGITALE LEZER

 = print

 = terug naar inhoudsopgave

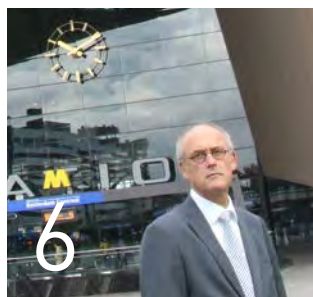
 = direct naar onderwerp op om.nl

Klik via de inhoudsopgave door naar het artikel.

Aanmelden via OM.nl/actueel/opportuun

Lowlands

▲ Bij Lowlands en andere evenementen gaven advocaten op locatie direct rechtsbijstand. Bevalt dat de ketenpartners in Midden-Nederland? “Bij zulke grote groepen verdachten werkt het met z'n allen op locatie gewoon het beste.”

Bert Fibbe

▲ “Het OM is in barre tijden loyaal”, zegt advocaat Bert Fibbe, portefeuillehouder strafrecht van de NOvA.

ZSM-werkplaatsen

▲ In ZSM-werkplaatsen zoeken reclassering en OM creatieve oplossingen.

En verder...

03 Voorwoord

04 In beeld: Jumbo-onderzoek

11 Zwart op wit, column Tineke Zwart

12 De zaak: de gifmoord

18 KortOM

20 Nieuwe hoofdofficiëren

29 Jurisprudentie

30 Tring! “Met Janet ten Hoope...”

32 OMgeving: aanpak voertuigcriminaliteit

EDWIN TEN HOLTE

directeur verslavingsreclassering SVG

ZSM-werkplaatsen brengen OM en reclassering dichter bij elkaar

▲ ZSM veranderde de werkprocessen binnen de strafrecht-keten. Als reclassering zien we nu arrestanten die voorheen pas in beeld kwamen na een flink aantal antecedenten. Onze blik verbreedt, ook over de randen van het strafrecht heen, naar de zorg en het lokaal bestuur. ZSM staat midden in de samenleving.

De samenwerking tussen het OM en de reclassering kreeg door ZSM een nieuwe boost. Hoe logisch misschien ook, dat gebeurde niet zomaar. De reclassering vond het moeilijk om haar bestaande werkwijze en kaders los te laten. Het snelle advies en het directe contact met de officier stellen andere eisen aan de reclasseringswerkers.

Enkele mensen binnen het OM en de verslavingsreclassering accepteerden niet dat de productfinanciering en andere praktische bezwaren de samenwerking frustreerden. Het roer moest om en de ankers los. De durf om die stap te maken ontstond door onderling vertrouwen en het gezamenlijk streven naar een effectiever ZSM. Met de twee werkplaatsen in Groningen en Utrecht als gevolg.

In de werkplaatsen staan niet de vorm of inhoud van de samenwerking voorop, maar de professionals die samen een volgende stap willen maken. Dat is in Den Haag soms maar moeilijk uit te leggen. Want het gaat om kaders loslaten en vertrouwen geven, om lef.

Het gezamenlijke doel bracht het OM en de reclassering dichter bij elkaar. De context van het delict en de verdachte bepaalt de betekenisvolle afdoening met een straf, een toeliding naar zorg of een gesprek met de buurtcoach. In het artikel op pag 24-28 in deze Opportuun staan hiervan mooie voorbeelden.

De evaluatie van de ZSM-werkplaatsen is nog niet af, maar ik sta al te juichen. De officieren en reclasseringswerkers kijken vanuit hun eigen professie verder dan het delict. En dan blijkt: het is mogelijk om ZSM effectiever te maken. Ook door van straffen af te zien. ▼

Publiek denkt mee in Jumbo- onderzoek

▲ Sinds de publicatie van het Jumbo-dossier heeft het onderzoeksteam ruim 480 scenario's, tips en vragen van het publiek gekregen. Het dossier op www.politie.nl/jumbo werd bijna 100.000 keer bezocht. Ook heeft de hoofdofficier van justitie een beloning van €10.000 uitgelooft voor de gouden tip in deze afpersingszaak. Zaakofficier Cassandra

Westerling: "Wij willen er alles aan doen om de identiteit van de dader te achterhalen. Daarom is onder meer gekozen voor het inzetten van de website, ook al is dat niet alledaags. Bij het vrijgeven van informatie voor de website wordt voortdurend een afweging gemaakt tussen veiligheid, openbare orde en onderzoeksbelang." ▲

JU

**Welkom bij de
allergoedkoopste
van Groningen!**

21

‘OM is in barre tijden loyaal’

BERT FIBBE, PORTEFEUILLEHOUDER STRAFRECHT BIJ DE NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

“Houdt een arts die een schurk in zijn wachtkamer heeft, zijn behandelkamer dicht? Natuurlijk niet. Die behandelt de patiënt. Elk beroep heeft zijn onsympathieke klanten. Maar alleen aan advocaten wordt steeds gevraagd: ‘Hoe bevalt het om niet zo leuke verdachten bij te staan?’ Dat is punt 1.”

TEKST PIETER VERMAAS FOTO LOES VAN DER MEER

▲ Wie mocht denken dat advocaat Bert Fibbe met stemverheffing spreekt, zit ernaast. Fibbe, als adviseur verbonden aan kantoor NautaDutilh, laat de kracht van zijn boodschap uit de boodschap zelf komen. Dat bescheiden Bert niet van de toeters en bellen is, toonde hij al bij het maken van een afspraak met Opportuun: “Moet er écht een foto bij? Kan die dan niet heel klein. In zwart-wit?”. Nu, in een kamer op de 16e verdieping, op steenworp van Rotterdam CS, legt Fibbe, portefeuillehouder strafrecht in de Nederlandse orde van advocaten (NOvA), zijn argumenten op tafel. Inhoudelijk. Punt voor punt.

“Ten tweede: als mensen iets hebben gedaan dat niet in orde is,

zijn ze nog niet per definitie slecht. En drie: iedereen heeft recht op recht. Hoe zwaarder de beschuldiging, hoe groter de noodzaak dat niet impulsief wraak wordt genomen, maar dat de rechtstaat functioneert. Als advocaat heb je de verplichting ook en juist dan te zorgen voor rechtsbijstand. Overigens, je hebt ‘keurige’ mensen die uiterst onaangenaam zijn. En sympathieke schurken.”

Helemaal eens. Toch, is verdachten bijstaan bij een serieuze verdenking moeilijk?

“Ook als je dat denkt, houd je je controlerende taak: Is er wettig bewijs? Is er voldoende bewijs voor feiten zoals die in de tenlastelegging zijn omschreven? Als het

bewijs onvoldoende of onwettig is, dan zeg je dat tegen de rechter.”

Als er nu voldoende bewijs is, alleen de officier beschikt er niet over?

“Nee. ‘Bewijs’: dat is het bewijs dat politie en OM hebben verzameld. Als advocaat controleer je of het OM juridisch kan waarmaken wat het in de tenlastelegging zegt.”

Bert Fibbe studeerde in 1975 af aan de Universiteit van Amsterdam. Hij begon daarna zijn carrière in 1975 in het handelsrecht, waaronder fusies en overnames. In 1993 trad hij in dienst van NautaDutilh.

Wilde u als kleine jongen al advocaat worden?

“Nee.”

*Opsporen kost geld,
maar niet-opsporen
kost meer*

Hoe liep het toch zo?

“Ik ben rechten gaan studeren omdat ik te stom was voor andere studies.”

Meent u dat?

“Ja. De rechtenstudie is heel makkelijk. Als je die begint, is niet te voorkomen dat je hem afrondt (Fibbe deed dat cum laude – red.). Aan het einde dacht ik: ik vind die juristerij leuk. Toen leek mij de beste opleiding er eentje in de hoek van de advocatuur. Daar ben ik terechtgekomen.”

Vindt u die ‘juristerij’ nog steeds leuk?

“Ja. Omdat geen zaak gelijk is. Ze spelen zich af op verschillende deelgebieden. Milieu en fraude bijvoorbeeld, waarbij alleen fraude al heel breed is. Aardig is ook dat cliënten heel verschillend zijn: ondernemingen, overheden, natuurlijke personen. De een verblijft of verbloost niet als hij vervolgd wordt; de ander – hoe zwak de zaak tegen hem ook is – wordt verschrikkelijk zenuwachtig.

Een zaak echt uitzoeken, vind ik mooi. Als advocaat stel je klanten vragen die zij zichzelf niet, of niet zo indringend, stellen. Stel, er knalt iets in een installatie en het gaat mis. Dan vraag ik: wat hebben jullie nou aan veiligheidsmaatregelen? Soms zie je dat een heel voor de hand liggende maatregel niet genomen is. Soms merk je in het dossier ook dat de politie dingen niet gezien heeft. Ik deed ooit een zaak voor een fabriekje dat door de Arbeidsinspectie dreigde te worden stilgelegd. Want werknemers gebruikten een machine die bij verkeerd gebruik direct een ramp voor hun duimen zou betekenen. Toch ging het al dertig jaar zonder ongelukken. Toen ik het risico liet uitzoeken, bleek dat de kans dat zo’n werknemer een ongeluk kreeg als hij

die dertig jaar naar zijn werk fietste, veel groter was. De handeling in de fabriek was zo gevaarlijk, dus deden ze het nooit fout. Een verrassende, feitelijke, mooie ontdekking. De fabriek bleef open.”

Stel dat advocaten straks ook tijdens het politieverhoor verdachten bijstaan, en verdachten steeds vaker zwijgen. Stel dat dat leidt tot minder bewijs en tot meer septs en vrijspraken. Dan heeft de advocaat de belangen van de cliënt nobel behartigd. Of schuurt dat ook?

“Ik zie uw vervolgvraag ook al. (Leest voor): ‘Maar waarheidsvinding is ook nobel. Worden nu in de verhoorkamer niet minder waarheden gevonden?’

Maar allereerst, wat is dat nou, die waarheid? In het strafproces is de tenlastelegging de waarheid die wordt gezocht. Dat is een uitsnede van de werkelijkheid waarbij de officier bepaalt welk stuk van de waarheid hij uitzoekt. Bijvoorbeeld, meneer Jansen wordt verdacht van diefstal van een fiets, op die datum, op die plek. De vraag is niet: waarom heeft hij een fiets gestolen? Had Jansen toen iets anders kunnen doen? Als je een deel uit de werkelijkheid isoleert van de rest – het wordt een beetje filosofisch nu – verdient dat dan het predicaat waarheid? Eén van de taken van de advocaat is dan ook om het ten laste gelegde te plaatsen in de context waarin het zich heeft voorgedaan. De advocaat kan daarmee bijdragen aan de waarheidsvinding.

Maar zeker zo belangrijk is: in het strafrecht gaat het bij de waarheid om waarheidsvinding via de regels van de rechtstaat. Die “formele” waarheid (is alles opgelost en onderzocht volgens de regels van het recht?) is net zo belangrijk als de materiële. In zaken waarin het mis is

gegaan – ‘Putten’, ‘Schiedam’, Ina Post – zag je: als je die rechtsregels schendt, gaat het met de echte waarheid ook mis. Dus als verhoorbijstand leidt tot vaker zwijgen of ontkennen, hoort dat bij de regels van het recht die je moet respecteren.

Ik heb in mijn eigen praktijk nog nooit iemand aangeraden om definitief, volledig te zwijgen. Veel verdachten kunnen dat ook niet. Dus of daar nou zo’n probleem zit? Wel heb ik soms geadviseerd: ga niet verklaren voordat er een advocaat bij mag zijn, of voordat we de processtukken hebben.

En schadelijk voor de waarheidsvinding? Justitie in Engeland of België, die al langer die bijstand tijdens het verhoor kennen, presteert niet slechter dan in Nederland. Een onderzoeker die weet dat een verdachte tijdens een verhoor zal worden bijgestaan door een advocaat en mogelijk een beroep gaat doen op zijn zwijgrecht, zoekt die zaak veel grondiger uit voordat hij aan het verhoor begint – dat verhoogt de kwaliteit van het onderzoek. Omgekeerd: als je weet dat je een verdachte met wat pressie aan het praten kunt brengen komt dat kwaliteit van het onderzoek niet ten goede. Bedenk dat ook in kleinere zaken het gevaar op de loer ligt dat mensen in een verhoor totaal geïntimideerd raken en maar gaan verklaren.”

Wat zijn moeilijke momenten voor strafrechtadvocaten?

“Als je een zaak verliest terwijl je denkt dat dat onterecht is, heb je het daar even moeilijk mee. Lastiger is als je het niet eens bent met je cliënt over het te kiezen doel. In fraude- en milieuzaken kan het zinnig zijn niet of niet alleen te focussen op onschuld of verzachtende omstandigheden, maar op de vraag: hoe voorkómen we

toekomstige ongelukken? Dat kan alleen als de klant zelf diepgaand uitgezocht wil hebben wat er gebeurd is. Dan kan een cliënt zich onder druk gezet voelen. Hij dacht een advocaat te hebben, maar ziet nu een 'halve' officier van justitie tegenover zich. Nog ongemakkelijker is het als je niet weet of je je cliënt kunt vertrouwen: vertelt ie nou wel echt hoe het zit? Soms is dat omdat een zaak zo ingewikkeld is dat de cliënt er zelf niet uit is, en met verschillende of onduidelijke versies komt. En soms heeft een cliënt wel gedaan waarvan hij wordt verdacht, maar verbergt hij dat voor de advocaat. Dan vraag ik de cliënt het hemd van het lijf. Want als ik weet dat iemand het heeft gedaan, ga ik niet zoeken naar ontlastend bewijs. Als ik door de cliënt voor de gek gehouden word, is dat heel onaangenaam. En de moeilijkste categorie, die vaker voorkomt dan je misschien denkt: cliënten die het wel hebben gedaan, maar er van overtuigd zijn het niet te hebben gedaan. Ofwel omdat ze totaal niet juridisch kunnen denken en redeneren: 'het moet zo toch kunnen?' Of omdat ze zichzelf iets wijsmaken. Als je dat gaandeweg ontdekt, ga je twijfelen aan het fundament van je zaak. Dan moet je tegen de cliënt veel kritischer zijn dan hij kan hebben, en dan moet je ook bepalen: tot hoever ga ik?"

U kan ook zeggen: cliënt, je hoeft me niet te zeggen of je het gedaan hebt, we gaan toch voor vrijspraak.

"Nou, ik doe ook internationale zaken, bijvoorbeeld voor ondernemingen die in de VS actief zijn of die vallen onder het bereik van de buitengewoon lange arm van de Amerikaanse justitie. Daar speelt de 'voluntary selfdisclosure': vertel je vrijwillig wat er mis is, dan krijg je strafvermindering of ontloop je zelfs

straf. Een cliënt die daar onder valt, moet je duidelijk wijzen op de risico's. Doet hij niet zo'n 'disclosure', dan loopt hij groot risico als justitie doorpakt. Het betekent dat je bij die klant diep moet doorvragen en je bijna een hele officier van justitie wordt. Voor een cliënt is dat moeilijk. Soms ben ik daar te ver in gegaan: de cliënt kreeg de indruk dat ik me tegen hem keerde. Dan word je er als advocaat uitgezet. Maar ook is het voorgekomen dat ik achteraf vond dat ik meer had moeten doorvragen."

Officieren worden zwart-wit ingedeeld: crimefighter óf magistraat. Kent de advocatuur dergelijke cliché-typeringen?

"De meerderheid van de advocaten zit niet in het strafrecht, hè? Maar nee, ik zou zeggen: je hebt evenveel soorten advocaten als er advocaten zijn."

Welk compliment verdient het OM?

"Het OM moet in vrij barre tijden werken. Wordt enorm gekort op budget, en dus op capaciteit. Wordt bij tijd en wijle opgezaald met veranderde politieke prioriteiten en wensen die lang niet altijd reëel zijn. Het OM blijft dan enorm loyaal. En verder: menig officier, bijvoorbeeld in het milieurecht, zit echt gedreven achter zaken en problemen aan. Dat ik vaak een ander standpunt dan het hunne verdedig, doet niet af aan mijn inhoudelijke waardering voor hen."

En kritiek?

"Het budget is niet toereikend voor al die prioriteiten. Vergelijk het OM-budget eens met dat van de criminaliteit. Nederland loopt jaarlijks tientallen miljarden schade op door strafbare feiten en crimineel gedrag. Financieel gezien vallen de mogelijkheden van het OM in het niet bij de financiële mogelijkheden aan

de criminele kant. Opsporen kost geld, maar niet-opsporen kost meer. Dat zou een belangrijke boodschap van het OM moeten zijn. Daarnaast vind ik dat de organisatie binnen het OM op onderdelen beter kan en moet. Het kan heel lastig zijn om officieren van justitie te bereiken. Soms wacht je maanden, en zelfs jaren, op antwoord."

Is de NOvA de advocaat van de advocatuur?

"De NOvA is geen vakbond. De Orde vindt van belang dat de toegang tot het recht beschikbaar is. Dat kan niet zonder advocaat. Vanuit die gedachte moeten wij waken voor het belang van een goede advocatuur."

Op welke thema's moet u de komende jaren waken?

"Het belang van goede rechtsbijstand in de ZSM-procedure. De verplichte verhoorbijstand. En samenhangend met die twee: de beloning en financiering van de bijstand die moet worden verleend. Verder de kwaliteit van strafcassatie. Veel tijd en aandacht zal ook gaan naar de herziening van het Wetboek van strafverordering. En naar het verschoningsrecht."

Puntsgewijs erlangs: wat is uw inzet bij ZSM?

"ZSM is een manier van afdoening buiten de rechter om. Je kunt in verzet tegen een strafbeschikking, maar de opzet is: zonder rechter. Juist dan is rechtsbijstand nodig als tegenwicht tegen de macht van de staat. In wet en verdragen ligt ook vast dat iedereen recht heeft op rechtsbijstand. Daarbij kunnen politie en OM gewoon niet wat een advocaat doet. Als advocaat onderzoek je: wat doet een zaak met deze verdachte? Heeft hij een baan, volgt hij een opleiding, heeft hij een gezin? Wat zijn de effecten als hij een strafbe-

schikking krijgt, als hij een strafblad krijgt? Hoe kan hij het weer goed maken? Kan hij schade vergoeden, in contact treden met het slachtoffer? Allemaal vragen die je cliënt niet bespreekt met de officier van justitie of de politie. Daar kun je als advocaat echt iets toevoegen. Als er dan een goede beslissing uitrolt, dient dat ook de efficiency, want de drang om in verzet te gaan en vervolgens de rechter in te schakelen is zo'n beetje weggenomen. Het OM onderkent en onderschrijft dat goede rechtsbijstand van essentieel belang is."

Het moet wel betaald worden

"Absoluut. Mede dankzij de gefinancierde rechtsbijstand is in Nederland een gespecialiseerde (strafrechtelijke) advocatuur ontstaan, met kantoren die zich daarop hebben toegelegd. Het is belangrijk dat die kantoren niet alleen in stand blijven, maar ook de groei kunnen realiseren die nodig is als er verhoorbijstand bijkomt. Snoei je budgetten zodanig dat in die kantoren de schoorsteen niet kan roken, dan breek je rechtsbijstand af. Nederland heeft ook verdragsrechtelijk de verplichting dat op orde te hebben. Daarnaast: procedures worden voor een belangrijk deel ook tégen de staat gevoerd. Als je ingrijpt in de rechtsbijstand, grijp je eigenlijk in in de capaciteit van je wederpartij. Dat moet een rechtstaat niet willen."

Uw volgende punt. Wat zou in dat nieuwe Wetboek van strafvordering moeten staan?

"Wie sterkere prestaties in de strafrechtketen wil, moet eerst een andere vraag stellen: Waar zitten de problemen? Die zitten niet, en zeker niet primair, in het huidige Wetboek van strafvordering. Begin met een analyse van de werkelijke problemen en pak die aan. Zo lang echte

problemen, zoals het opleidingsniveau van de politie en de genoemde organisatie van het OM, niet zijn opgelost, valt van herziening van een wetboek niet zo veel heil te verwachten. Simpel gezegd: als je de prestaties van de kok wilt verbeteren en de keuken is niet in orde, dan moet je niet een nieuw kookboek gaan schrijven. Als er dan toch een nieuw wetboek komt, mag het van mij dwingender, als instrument voor de verbetering en bewaking van het apparaat. De sanctionering ontbreekt nu. Een voorbeeld? In de wet kan komen te staan dat als een advocaat een verzoek doet en er niet binnen zes weken een antwoord komt, het verzoek is toegewezen."

Het verschoningsrecht, is dat voor u een absoluut recht?

"Wie een advocaat spreekt, heeft recht op absolute vertrouwelijkheid van wat hij bespreekt. Dat recht betekent voor de advocaat een geheimhoudingsplicht over alles wat hij van zijn cliënt verneemt. Schendt hij dat geheim, dan pleegt hij een misdrijf – de wetgever tilt daar dus buitengewoon zwaar aan. Om die plicht te kunnen uitoefenen, heeft een advocaat het recht van verschoning. Als hij wordt gevraagd als getuige of informatie moet ophoesten, heeft hij het recht dat te weigeren. Het recht op vertrouwelijkheid is een groot belang, anders zit een rechtzoekende bij zijn advocaat niet veilig."

Geldt dat ook voor advieswerk dat de advocaat voor cliënten doet?

"Maakt helemaal niks uit. Het pleidooi voor de rechter of de conclusie die je als advocaat inlevert, is allemaal openbaar. Geheim is alles wat daaraan voorafgaat: wat je hebt uitgezocht en geadviseerd. Dat geldt ook voor een niet-procederend

advocaat, die voor zijn cliënt recht haalt of verdedigt via onderhandeling, via een contract, schriftelijke vastlegging of statuten. Steeds geldt: een cliënt heeft recht op volstrekte vertrouwelijkheid."

Wat is uw beeld van de verhouding tussen OM en advocatuur?

"Voor zover ik dat waarneem, wel goed. In ieder geval erg goed bij het overleg met het OM dat ik als portefeuillehouder strafrecht heb. Dat we verschillende invalshoeken hebben: zéker. Maar we zijn het eens over de problemen, en ik denk ook over de aanpak ervan. In de rechtszaal kan je elkaar te vuur en te zwaard bestrijden. Maar ieder zijn werk. Als ik tegenover een officier sta die zijn werk goed heeft gedaan, vind ik dat professioneel genieten."

Zou u bij het OM kunnen werken, bijvoorbeeld bij het FP?

"In het Verenigd Koninkrijk kun je als advocaat optreden voor Crown én Defense, dus voor staat en verdachte. Dat zou in Nederland ook kunnen. Het OM zou in belangrijke zaken kunnen overwegen om eens een advocaat te laten kijken waar zwakke punten zitten. Wie als advocaat goed functioneert, kan dat, in ieder geval technisch, ook als officier. En omgekeerd. Ik zelf? Zou het FP mij willen? Je vroeg net of het moeilijk is mensen die 'het wel hebben gedaan' te verdedigen? Maar áánklagen, dat lijkt me ook lastig. Veel strafbare feiten worden gepleegd door mensen die in zodanige omstandigheden verkeren of zijn opgegroeid, dat ik goed begrijp dat het is misgegaan. Om dan straf te gaan eisen... Al lijkt het me bij een grote schurk ook heerlijk om te zeggen: en nou gaan we er vól tegenaan." ▶

Belediging

▲ (Te) strak in het pak en een hippe bril op zijn kale kop. Zo komt de verdachte van belediging van politieagenten de rechtszaal in het Arnhemse Paleis van Justitie binnen. De politierechter begint met het checken van zijn personalia. Het Limburgse accent verradt meteen dat zijn woonplaats ten zuiden van Arnhem ligt. Verder is de man bankmedewerker, en ex-militair, met een uitzending naar Srebrenica op zijn CV.

Voor zijn 40e verjaardag was de Limburger met zijn vrienden een paar grote rivieren overgestoken en in Nijmegen beland. Wat een gezellig verjaardagsfeestje moest worden, eindigde in een nachtmerrie. In een kroeg ontstond een opstootje, waarbij de vriendin van de man mishandeld zou zijn. De uitsmijters gooiden de Limburgers buiten, waar ze op de gealarmeerde politie stuitten.

Over wat er toen gebeurde, lopen de lezingen uiteen. “Uit het dossier krijg ik het beeld van een recalcitrante man, die nergens aan mee wil werken”, aldus de politierechter. Daar is de Limburger het niet mee eens. “Ik vond dat de politie naar binnen moest gaan om de vrouw op te pakken die mijn vriendin had mishandeld. Maar in plaats daarvan werd ik als een verdachte behandeld”, mokt de man. Hij erkent ruitertlijk dat hij zijn frustratie heeft geuit met een krachtig “stelletje pisnichten”. Geen ‘vuile pisnichten’, zoals in het dossier staat. En als hij de politierechter een advies mag geven: “Vuile pisnichten, dat is toch echt wel een graadje erger.”

TINEKE ZWART

persvoorlichter, OM Oost-Nederland

“Het leek wel of ze blij waren dat ik dat riep,” vervolgt de bankmedewerker, “want toen konden ze mij oppakken.” Twaalf uur zat de man in een politiecel, voordat hij met een strafbeschikking huiswaarts mocht. Een niet malse strafbeschikking. Kun je de buurman voor 200 euro nog een keer goed de huid volschelden, bij een politieman is het tarief al snel 400 euro. De man stelde daarom verzet in. “En nu is het aan u om een oordeel te vellen”, zo legt hij de politierechter ten overvloede uit.

De officier van justitie concludeert dat de belediging wel bewezen kan worden. “En ook als ik uw verhaal hoor, vind ik de uitlatingen nog niet gerechtvaardigd.” Maar de officier kan ook niet uitsluiten dat de politie met andere informatie ter plaatse is gekomen en de man dus iets teveel als verdachte heeft bejegend. Twaalf uur in de cel op je eigen verjaardagsfeestje, daarmee is de man in de ogen van de officier genoeg gestraft. De rechter volgt de officier en verklaart de man schuldig zonder strafoplegging. Opgelucht verlaat de bankmedewerker de zaal. Zijn volgende verjaardag viert hij wel gewoon in Limburg. ▼

Wat overblijft is de waarheid

TWINTIG JAAR VOOR GIFMOORD

Volledige duidelijkheid over de doodsoorzaak van twee echtgenoten van Ada S. ontbreekt. Toch is officier van justitie Henk Mous zeker van zijn zaak: “We hebben alle mogelijk scenario’s weggestreept tot er maar één overbleef: moord”

▲ Twee dochters spraken met de huisarts van hun vader. Ze vonden het vreemd dat hun relatief gezonde vader plotseling was overleden. Ze hadden een sterk vermoeden dat iets niet klopte. Hun stiefmoeder Ada S. reageerde ongepast, vertelden ze. Zo had ze snel na de teraardebestelling weer een nieuwe vriend. De huisarts informeerde hen dat eerder de ouders van hun stiefmoeder bij hem waren geweest. Ook zij hadden een vreemd voor gevoel. Dat was voor de zussen de aanleiding om hun gevoel serieus te nemen. Ze meldden ze zich bij de Noord-Nederlandse politie.

Tunnelvisie

Toen officier Henk Mous geconfronteerd werd met het overlijden van de echtgenoot van Ada S., en hoorde dat onder vergelijkbare omstandigheden een eerdere echtgenoot van haar was overleden, lag tunnelvisie op de loer. “Het was te gemakkelijk om de echtgenote als verdachte aan te wijzen. Het idee dat het geen toeval zou zijn moest resoluut uit het denksysteem gewist

worden”, vond Henk Mous. Op de tafel in een werkkamer van het Noord-Nederlandse OM in Groningen, slaat de officier, die tegenwoordig bij het Landelijk Parket werkt, een zeventig pagina’s tellend requisitoir open. Het start met een citaat van de bedenker van Sherlock Holmes: ‘Als je het onmogelijke hebt uitgesloten, moet datgene wat overblijft, hoe onwaarschijnlijk ook, de waarheid zijn.’

Waarheid

De vader van de twee dochters was een half jaar voor de politiemelding, op 22 augustus 2012, overleden. Volgens hun stiefmoeder Ada S. was vader overleden aan een hartstilstand. Ze had gezegd dat hij onwel was geworden van een yoghurtdrinkje, in bed was gaan liggen en was overleden.

Henk Mous: “Ada S. is een religieuze vrouw van middelbare leeftijd. Ze spreekt met zachte stem, heeft vriendelijke ogen en komt beleefd over. Ze was ziekenverzorger en begeleidde chronisch zieken en patiënten in hun

*Wat voor bewijs
hadden we?
Helemaal niks!*

laatste levensfase. Uit een vorig huwelijk heeft Ada S. vier zonen. Haar eerste echtgenoot overleed in 2004, toen de jongens nog klein waren. De omstandigheden waaronder hij overleed kwamen overeen met het overlijden van haar tweede man. In beide gevallen was er sprake van een snelle dood. Ook waren beide huwelijken slecht. Scheiden was in alle twee de gevallen vanuit geloofsovertuiging geen optie.”

Mous: “Betrof het hier een vrouw aan wie twee echtgenoten waren ontvallen of een moordenaar die ze had omgebracht? We hadden niet meer dan de interpretaties van de dochters. Wat moesten we daaruit opmaken? Ik stelde voor om eerst maar eens de levensverzekering van de overledene te bekijken.”

Levensverzekering

Na het overlijden keerde de levensverzekering 250.000 euro uit. De polis bleek drie weken voor het overlijden te zijn afgesloten.

Mous: “Het leek volstrekt onvoorstelbaar dat een op het oog zachtaardige en gelovige vrouw betrokken was bij de dood van haar echtgenoot. We hadden nu misschien een vermoeden van fraude, maar voor een bewijs van moord is veel meer nodig.”

De verzekeringspapieren werden daarna opgevraagd en handtekeningen vergeleken. De polis was niet door de overledene zelf afgesloten, zoals Ada S. beweerde. Na onderzoek door het NFI bleek dat ze zelf de handtekening van haar man had vervalst.

“Daarmee hadden we twee strafbare feiten”, legt de zaakofficier uit. “Valsheid in geschrift en oplichting. Verder waren er geen bewijzen. We moesten steeds alle alternatieve scenario’s voor ogen houden om het onwaarschijnlijke op basis van feiten en omstandigheden uit te sluiten.”

Pathologisch liegen

Het was een tactische keuze om Ada S. eerst aan te houden voor valsheid in geschrift en oplichting zonder de stoffelijk overschotten te hebben opgegraven. Ze bekende dat zij de levensverzekering had afgesloten. “Een gedragsdeskundige was aanwezig bij het verhoor, omdat we wisten dat de verdachte niet altijd dezelfde verklaringen gaf. Het bleek dat ze leed aan pseudologia fantastica: Ada S. gaf op vrijwel niets een kloppend antwoord”, aldus Henk Mous.

Vermoedens

Op 2 december 2013 werd het stoffelijk overschot opgegraven. Na sectie troffen de NFI-onderzoekers

Het was te gemakkelijk om de echtgenote als verdachte aan te wijzen

meerdere restanten van medicijnen in de lever aan. Allemaal slaapmiddelen. Daarmee was het team weer een stapje verder. Maar daarmee, wist Henk Mous, hadden ze nog steeds geen enkel bewijs van moord in handen. Want de man had misschien wel zelfmoord gepleegd, of was op natuurlijke wijze om het leven gekomen, of iemand anders dan zijn vrouw had de medicijnen toegediend.

“We checkten alles. Haar mobiele gegevens. De bankgegevens. Of de huisarts wel of niet was ingeschakeld. Wie ze wat vertelde. Ada S. beweerde dat ze twee dagen voor diens overlijden haar man naar de eerste hulp van het ziekenhuis had gebracht. Zelfs op zitting verklaarde ze nog dat ze gebeld was door de intensive care van het ziekenhuis om te zeggen dat het heel slecht ging met haar man. Dat was niet waar. Wij wisten dat haar man nooit het ziekenhuis had bezocht. We onderzochten elk bedenkfel. Steeds riepen we tegen elkaar: Wat voor bewijs hebben we? Helemaal niks! Alleen het zelfmoordscenario was onwaarschijnlijk, omdat de man uit geloofsovertuiging de dood overliet aan de Heer. De grote vraag bleef: Hoe kwamen die medicijnen in zijn lijf?”

Om tegen de subjectieve brij van onwaarheden, tegenstellingen en veronderstellingen van de verdachte een objectieve weergave te stellen werd gebruik gemaakt van een analist. Uit de laptop, die door de verdachte bij het grof vuil was gezet, onderzocht hij e-mails, cookies en zoekopdrachten op internet. In een tijdlijn noteerde de analist puntsgewijs wat Ada S. vertelde en wat daarna wel of niet bleek te kloppen. De verdachte had bijvoorbeeld op internet gezocht naar de werking van dezelfde medicijnen als die in de lever waren aangetroffen. Er dook een valse wilsverklaring op met een opvallende zinsnede. De echtgenoot verklaarde daarin zogenaamd dat bij onverwacht overlijden geen onderzoek mocht worden gedaan naar de doodsoorzaak. Men vond een bestelling van een grafkrans een dag vóór het overlijden. Er was geld overgemaakt naar de nieuwe vriend van Ada S.

Later bleek dat brand gesticht was in zijn huis door Ada S. Doel was waarschijnlijk dat het nog steeds niet verkochte huis niet meer in de weg zou staan voor een nieuwe relatie met haar. Steeds werden de mogelijke scenario's onderzocht en weggestreept totdat er maar één overbleef. Ada S. had haar man vergiftigd en hem dood laten gaan.

Eerste echtgenoot

Ook het stoffelijk overschot van de eerste echtgenoot die in 2004 was overleden, werd opgegraven. Dat leverde forensisch geen gegevens op, omdat het overlijden te lang geleden was. Wel heeft het onderzoeksteam e-mailverkeer gevonden over die periode en uitgebreid gesproken met de zoons uit dat huwelijk. Zaakofficier Henk Mous: “Een van hen kon zich nog

goed de doodstrijd van zijn vader herinneren. We hebben foto's gezien waarop het jongste zoontje op bed ligt bij zijn doodzieke vader. Aan de hand van wat de kinderen ons vertelden en na verder onderzoek, konden wij vaststellen dat Ada S. haar eerste man heeft laten sterven. Moord kunnen we niet bewijzen maar wel het strafbare nalaten hulp te verlenen.”

De kinderen hebben moeten meemaken dat hun moeder en stiefmoeder werd aangehouden vanwege de verdenking van moord op hun vaders. Die waarheid, weet Henk Mous, is keihard en confronterend.

De zonen uit het eerste huwelijk beseften dat hun eigen moeder hun vader dood heeft laten gaan. Zij kregen te maken met een ingewikkeld loyaliteitsconflict. Op de zitting heeft dat geresulteerd in een heftige slachtofferverklaring. De kinderen vroegen aan hun (stief)moeder antwoord op de vraag waarom ze het, tot twee keer toe, had gedaan. Ada S. zweeg.

TBS

Een onomstreden beginsel van het rechtstelsel is dat de verdachte niet hoeft mee te werken aan zijn eigen beoordeling. Maar Henk Mous vindt het frustrerend en onbegrijpelijk dat de verdachte blijft kiezen voor ontkenning en zelfbescherming. Zelfs na indringend beroep van haar stiefdochters en twee van haar zonen om op zijn minst de waarheid te spreken.

Hij eiste twintig jaar gevangenisstraf en TBS met dwangverpleging. Hij benadrukte dat gevangenisstraf alleen niet voldoende was om het recidivegevaar in te dammen.

De rechtbank legde ook twintig jaar op maar geen TBS, omdat psychiaters zich onthielden van een advies over deze maatregel. De deskundigen van het Pieter Baan Centrum hebben geen doorwerking van de stoornis van de verdachte op de feiten kunnen vastleggen. Het enkel plegen van ernstige strafbare feiten door een verdachte die een stoornis heeft, is niet voldoende om TBS op te leggen.

“De redenering van de rechtbank kan ik volgen. Maar het feit dat Ada S. een pathologische leugenaar is, mag geen excuus zijn om geen verantwoording af te leggen aan haar kinderen en stiefkinderen.”

Tegen de uitspraak is hoger beroep aangetekend door de raadsman en het OM. ▲

ADVOCATEN BIJ EVENEMENTEN

IEDEREEN WIL VERDER MET RECHTSBIJSTAND OP LOCATIE

Bij wijze van pilot was de advocatuur dit festivalseizoen aanwezig bij een aantal evenementen om aangehouden verdachten bij te staan met rechtshulp. Dit volgens een nieuwe, landelijke werkwijze. In Midden-Nederland waren advocaten tijdens een optreden van Armin van Buuren, bij Defqon.1 en bij Lowlands ter plaatse aanwezig, evenementen met 30.000 tot 60.000 bezoekers. Wat heeft dat veranderd? En hoe wordt dat ervaren? Een rondje langs betrokkenen.

TEKST MARY HALLEBEEK FOTO ANP

▲ Als taakaccenthouder evenementen is officier van justitie Trijnet van Haaren al jaren direct betrokken bij de organisatie van het werk rond grote festivals. Dat de advocatuur daar dit jaar deel van uit maakt, is tot stand gekomen op initiatief van het Openbaar Ministerie en in samenwerking met politie en de Orde van Advocaten. De kritiek van een aantal advocaten vorig jaar over het werk van politie en OM, vindt ze ongefundeerd. "De werkwijze die we alle

jaren hebben gehanteerd, was secuur en transparant. We informeerden verdachten over de gevolgen van de strafbeschikking en hun recht op verzet. Ook keken we bij de afdoeningsbeslissing naar de persoonlijke omstandigheden en was het mogelijk om bijvoorbeeld een betalingsregeling af te spreken. Het was dan ook goed om van de advocaten, die voorafgaand aan de nieuwe werkwijze in december 2014 aanwezig waren bij Time Warp in de

Utrechtse Jaarbeurs, te horen dat ze de afhandeling van zaken zoals wij die deden zorgvuldig vonden."

Los hiervan is ze blij dat de nieuwe werkwijze er nu is. "De samenwerking verloopt soepel en we vinden de aanwezigheid van advocaten een waardevolle aanvulling op het proces". Nieuw is dat alle verdachten een advocaat te spreken krijgen. Daarnaast bespreekt de officier van justitie de voorgenomen afdoenings-

beslissing met de advocaat, die dan de persoonlijke omstandigheden van de verdachte naar voren kan brengen. Het verschil is dat de officier al voordat hij of zij in gesprek gaat met de verdachte, bekend is met de persoonlijke omstandigheden. "Ik denk dat een advocaat kan helpen om die optimaal naar voren te brengen", zegt Trijnet van Haaren. "Wat ook is veranderd, is dat de informatie die we altijd mondeling gaven in het gesprek met de verdachte, nu op papier staat en schriftelijk wordt meegegeven. Beschikbaar in negen talen. Kortom: het was al goed, het kan nu niet beter."

"Grote stap vooruit"

Ook het College voor de Rechten van de Mens is van mening dat de aanwezigheid van advocaten op festivals een 'grote stap vooruit' is. Een aantal vertegenwoordigers van dit college bracht dit jaar een bezoek aan Lowlands met als conclusie dat deze werkwijze de standaard zou moeten worden: iedere festivalganger die wordt betrappt op drugs of diefstal, moet een advocaat kunnen raadplegen. Een efficiënte afdoening is prima, oordeelt het college, maar een eerlijk strafproces mag daarmee niet in gevaar komen. Er hangt veel van af: een strafblad kan het krijgen van een baan lastig maken. De nieuwe aanpak is een grote verbetering.

"Graag verder met alle partners"

Rob Tanis, evenementencoördinator Flevoland van de politie Midden-

Nederland vindt het prima dat de advocaten nu op locatie zijn. "Direct na de aanhouding, vragen we verdachten niet meer of ze rechtsbijstand willen, ze krijgen altijd een advocaat te spreken. Dan kunnen ze zelf nog beslissen of ze dat willen of niet", vertelt hij. Over de samenwerking is hij positief. "We werken transparant, dus prima dat ook advocaten nu zijn aangehaakt."

"Wel hebben we gemerkt dat het proces iets langer duurt met deze extra partner. Op twee momenten wordt er nu een extra gesprek gevoerd. Op Defqon.1 begon dat te knellen en moesten de verdachten soms lang wachten op een beslissing. Dat lag niet alleen aan de advocaten maar ook aan het OM. Die hebben ervan geleerd door op Lowlands extra capaciteit achter de hand te hebben. Heel goed. Want het is natuurlijk niet de bedoeling dat we festivalgangers op die manier duperen. Het proces moet wel efficiënt blijven."

Alles overziend vindt de eventencoördinator dat het zo door moet gaan. "Er is de politie veel aan gelegen om de partners op locatie te hebben. Als we alle aangehouden verdachten van een festival naar een bureau moeten brengen voor de verdere afhandeling, dan is dat organisatorisch voor ons niet te behappen. Bij zulke grote groepen verdachten werkt het met z'n allen op locatie gewoon het beste. Dus graag verder, met alle ketenpartners. Dat is denk ik ook wat de verdachten zelf willen. Als ze hun afdoening op locatie hebben gekregen, kan de organisatie beslissen dat

ze terug mogen naar het festival. Dan maken ze er toch nog wat van mee."

"Begrip voor een ieders rol"

Harriët de Kroon, portefeuillehouder strafrecht van de Raad van de Orde van Advocaten Midden-Nederland, organiseerde de inzet van advocaten bij de evenementen. Ze is bekend met de kritiek van vorig jaar, maar zeer positief over de ervaringen dusver. De samenwerking is soepel en professioneel, er is begrip voor een ieders rol en het is leuk om samen op locatie te werken. "Maar advocaten zijn wel nodig om tegenwicht te bieden tegen enkel het belang van de strafvervolgning. Advocaten moeten het Openbaar Ministerie kunnen controleren. Een goede officier heeft oog voor de belangen van de verdachte," beaamt ze, "maar een officier dient vele belangen en een advocaat heeft honderd procent oog voor het belang van de verdachte." Dat blijkt ook uit de reacties van verdachten, die hebben veel waardering voor de bijstand die ze krijgen, aldus Harriët de Kroon. Ze is groot voorstander van voortzetting van de gezamenlijke werkwijze.

Of de werkwijze in de toekomst wordt doorgezet, zal later dit jaar duidelijk worden. In oktober en december zijn advocaten ook aanwezig bij twee evenementen in de Utrechtse Jaarbeurs. Daarna wordt de werkwijze geëvalueerd en zal ook duidelijk worden wat de beste inrichting is van het werkproces, zodat er niet alleen secuur en snel kan worden gewerkt, maar ook de belangen van verdachten optimaal zijn gewaarborgd. ▀

KORTOM

Kijk voor meer actueel nieuws op www.om.nl

▲ 'Kwaliteit opsporing moet omhoog'

Kwaliteit en kwantiteit van de opsporing moeten omhoog. Dat schreef minister van Veiligheid & Justitie Ard van der Steur op 31 augustus in een brief aan de Kamer over de "herijking" van de Nationale Politie.

De kwaliteit van de opsporing is vaak niet op het vereiste niveau, en de benodigde (parate) kennis wordt niet altijd goed op peil gehouden. Daardoor moet veel werk dubbel worden gedaan, constateert de politieminister. Ook zijn er momenteel te veel vacatures op belangrijke onderdelen van de recherche- en informatieorganisatie. De minister

wil met name specialisten op het gebied van financieel-economische criminaliteit en op het gebied van cybercrime versneld werven. Tegelijkertijd benadrukt Van der Steur dat de komst van de Nationale Politie heeft geleid tot betere sturing op de inzet van opsporingscapaciteit en onderlinge samenwerking in de aanpak van bovenregionale criminali-

teit. Als voorbeelden noemt hij de aanpak van ondermijnende (drugs-) criminaliteit in Zuid Nederland, de aanpak van grensoverschrijdende criminaliteit en de aanpak van motorbendes. Ook wijst hij op de uitrol van het registratiesysteem SumMIT, waardoor alle opsporingsinformatie nu landelijk beschikbaar is. ▀

▲ Vergoeding van affectieschade, ook in strafproces

Nabestaanden van slachtoffers die zijn overleden en naasten van slachtoffers met ernstig en blijvend letsel door gebeurtenis waarvoor een ander aansprakelijk is, komen in aanmerking voor vergoeding van affectieschade. Dat is de kern van het

wetsvoorstel dat onlangs naar de Tweede Kamer is gestuurd. Uit onderzoek van de Vrije Universiteit (2009) blijkt dat nabestaanden en naasten behoefte hebben aan aandacht voor de emotionele gevolgen van een ongeval. Zij hebben verdriet omdat een gezins- of familielid door een fout van een ander is overleden of ernstig gewond is geraakt. Vergoeding van affectieschade kan hun leed niet wegnemen, maar wel erkenning en genoegdoening bieden en helpen bij de verwerking. Ook vanuit de letselschadepraktijk is gepleit voor een regeling van affectieschade. In vrijwel alle

Europese landen bestaan reeds mogelijkheden tot vergoeding van affectieschade.

Het vergoedingssysteem in wetsvoorstel houdt rekening met de persoonlijke omstandigheden van nabestaanden en naasten. Niet iedereen komt in aanmerking voor vergoeding van affectieschade. Het wetsvoorstel gaat uit van een vaste kring van gerechtigden: de partner van het slachtoffer, zijn kinderen en ouders. De vergoeding ligt tussen de 12.500 en 20.000 euro, te betalen door de partij die aansprakelijk is voor het ongeval. Het wetsvoorstel maakt het tevens mogelijk dat nabestaanden en naasten zich in het geval van een misdrijf met hun vordering tot vergoeding van affectieschade kunnen voegen in het strafproces. ▀

▲ Positie prostituees beneden 21 jaar versterkt

De voorgenomen strafbaarstelling van prostituees beneden de 21 jaar is geschrapt. Dit blijkt uit het antwoorden van minister Van der Steur (V&J) op Kamervragen over de wijziging van het wetsvoorstel Regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche.

Met de maatregel verwacht de minister dat jonge prostituees eerder bescherming kunnen vinden. Hun positie wordt sterker, omdat een drempel wegvalt om naar de politie te stappen en aangifte te doen van seksuele uitbuiting. De bewindsman volgt daarmee het advies van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel. Alleen via de klant en exploitant wordt de leeftijdsgrens van 21 jaar gehandhaafd. Strafbaarstelling van prostituees beneden de 21 jaar draagt niet bij aan de versterking van hun positie, ook al hebben zij een eigen verantwoordelijkheid. Zonder strafbaarstelling zullen te jonge prostituees ook makkelijker hulp zoeken.

Voor de klant en de exploitant blijft de leeftijdsgrens gelden als strikte

norm. Een klant die seksuele handelingen verricht met een prostituee jonger dan 21 jaar, riskeert een vrijheidsstraf van maximaal 1 jaar. Zonder een dergelijke bepaling zou de klant een vrijbrief hebben om zich op geen enkele wijze te bekommeren om de jonge prostituee, stelt de minister. Exploitanten worden strafbaar als zij prostituees beneden de 21 jaar voor of bij zich laten werken. Met het voorgestelde vergunningstelsel voor de seksbranche worden landelijk uniforme eisen gesteld aan exploitanten van prostitutiebedrijven. De wet waarborgt dat de vergunde bedrijven een veilige en verantwoorde werkomgeving bieden. Hieronder vallen straks ook alle escortbedrijven. ▽

FOTO ANP / MAARTEN BRANTE

OMGESLAGEN

Hijgerig

“De extreme hijgerigheid van de media, vooringenomenheid van politici en dubbele agenda’s van andere belanghebbenden maken het haast onmogelijk vrijmoedig te spreken over de beste aanpak van criminaliteitsproblemen.” **Peter Klerks, raadsadviseur Parket-Generaal. HET TIJDSCHRIFT VOOR DE POLITIE, NR.4/2015**

Politie-uniform

“Ik vind het een agressief, vechtlustig pak. On-Nederlands. Het spoort fundamenteel niet met het beeld en het zelfbeeld van de politie.” **Cyrille Fijnaut, emeritus hoogleraar criminologie en strafrecht. ELSEVIER, 8 AUGUSTUS 2015**

Aardige jongens

“Ik ken ze als intelligente, aardige jongens, dus dat raakt me. Ik vraag me soms af hoe het mogelijk is dat deze jongens zich in dat wespennest hebben begeven, met de dood als gevolg.” **Bart Nooitgedagt, advocaat van terrorismeverdachten. DE TELEGRAAF, 22 AUGUSTUS 2015**

Verder helpen

“Vergeten gaat niet, vergeven is iemands eigen ding, maar je kunt mensen wel verder helpen verder te gaan daar waar hun leven is gestokt.” **Mediator Rebecca Leeuwenberg. HET PAROOL, 22 JULI 2015**

ÉÉN MET HET PARKET

DE NIEUWE HOOFDOFFICIEREN IN DRIE ARRONDISSEMENTEN

Niet neuzelen, maar aanpakken en afronden. Dat staat centraal bij de nieuwe 'nummers 1' van arrondissementsparketten Oost-Brabant, Oost-Nederland en Den Haag. Drie hoofdofficieren over nieuwe kansen, strafzaken die ze nooit zullen vergeten, en hun 'gebruiksaanwijzing'.

TEKST PIETER VERMAAS FOTO'S LOES VAN DER MEER

'Het is pas af als het klaar is'

Nicole Zandee was hoofdofficier Oost-Nederland. Nu hoofdofficier Oost-Brabant

Wat was er bijzonder aan het leiding geven aan je oude parket?

Het samenvoegen van de vier parketten tot OM Oost-Nederland. Een behoorlijk zware klus. Het heeft niet alleen veel gevraagd van alle leidinggevenden, maar vooral ook van alle medewerkers. Nu arrondissementsparket Oost NL er staat en in een prachtig modern gebouw is gehuisvest, lijken de mensen tevreden met de situatie. Daarnaast is de bestuurlijke omgeving met meer dan tachtig burgemeesters een uitdaging geweest. Ook die

waren niet direct enthousiast over de samenvoeging. John Lucas, de vijf Beleid & Strategie-officieren van justitie en ik hebben veel geïnvesteerd in 'de buitenwereld'. Als ik nu naar de afscheidsbrieven kijk die ik mocht ontvangen van verschillende bestuurders in Oost NL en de advocatuur, dan durf ik wel te zeggen dat we het vertrouwen hebben gewonnen.

Welke strafzaak in de afgelopen periode zal je nooit vergeten?

Veel zaken hebben de afgelopen

vijfentwintig jaar indruk op mij gemaakt. In Oost NL worden ook de militaire zaken gedaan. De zaken van Marco Kroon en Srebrenica zal ik nooit meer vergeten. Maar ik denk ook aan de eerste ZSM-zaken of de zaken waarin kinderen het slachtoffer waren. Of de overvallen op woningen met dramatische gevolgen voor de bewoners.

Wat gaat je vorige parket anders doen nu jouw wil niet meer wet is?

Mijn wil wet? Gelukkig is er in Oost NL een collegiaal bestuur en een heel goed team van zo'n dertig leidinggevenden. Met elkaar hebben we de afgelopen jaren keihard gewerkt aan de totstandkoming van het AP Oost NL. Nu John Lucas hoofdofficier wordt, neem ik aan dat

hij de ingezette koers niet met honderd graden zal veranderen. Hij is er de afgelopen vijfenhalf jaar onderdeel van geweest.

Nieuwe ronde, nieuwe kansen. Wat ga je op je nieuwe werkplek anders doen?

Ik ben pas sinds 3 augustus aan het rondkijken en kennismaken in Oost-Brabant. Nog veel te vroeg om er iets van te vinden. Nu ik dicht bij huis werk, ga ik het privé wel anders doen. Ik wil graag tijd maken voor saxofoonlessen en wie weet ga ik weer eens aan de slag met keramiek. Dat is er de afgelopen jaren bij in geschoten.

Welke tegeltjeswijsheid past bij jouw manier van leidinggeven?

‘Het is pas af als het klaar is’: het tegeltje dat we in Oost NL hebben gemaakt en gebruikt tijdens de reorganisatie.

Wat is voor jou dé functie van het OM in de maatschappij?

We zijn er voor de burgers. Met alle medewerkers van het OM werken we aan hun veiligheid. Of je nu de telefoon opneemt in een servicecentrum of als officier van justitie vol in de wind op zitting staat: iedereen heeft zijn of haar eigen bijdrage aan het geheel.

Wat vind je erger: de strafzaak waarin de rechter geen spaan heel laat van de OM-eis, of de strafzaak die logistiek de soep inloopt?

Het laatste. De basis moet op orde

zijn. De dossiers die worden voorgelegd aan de rechtbank moeten perfect in orde zijn. Soms lijkt het wel of we geen tijd hebben om het in een keer goed te doen, maar wel tijd hebben voor allerlei herstelacties. Dat kan niet de bedoeling zijn. En als we het niet eens zijn met de uitspraak van de rechter, dan gaan we in hoger beroep.

Welke landelijke portefeuille/ programma trek je en wat wil je daarin bereiken?

Ik ben trekker van Beleid en Strategie voor OM 2020. Het gaat daarbij om het binnenhalen van de buitenwereld. Van buiten naar binnen. Lokale veiligheid is het uitgangspunt bij de keuzes die wij maken bij de inzet van het strafrecht. Het OM moet daarbij een betrouwbare samenwerkingspartner zijn, die zich houdt aan de afspraken die in de buitenwereld zijn gemaakt. Een belangrijke uitdaging voor de gebiedsofficieren of B&S-officieren ligt in het vormgeven van de selectiviteit aan de voordeur van het parket.

Verklap jouw ‘gebruiksaanwijzing’ eens: hoe maak je jou boos, en hoe gelukkig?

‘Afspraak is afspraak’ is voor mij belangrijk. Als je een gemaakte afspraak niet kunt nakomen, zeg het dan, dan kijken we er naar. Daarbij is ‘aanspreken en aanspreekbaar zijn’ een belangrijke manier van werken voor mij. Met beide thema’s ben ik binnen het OM al jaren bezig. Als leidinggevenden moeten we het goede voorbeeld geven. Ik word dus ook blij als mensen mij aanspreken.

‘Niet lullen maar poetsen’

Bart Nieuwenhuizen was hoofdofficier Oost-Brabant. Nu hoofdofficier in Den Haag

Wat was er bijzonder aan het leiding geven aan je oude parket?

Ik kwam van het LP. Een hele andere tak van sport. Ineens kwam ik op een parket met een bijzondere en lokale omgeving. Burgemeesters; recht-bank; samenvoeging van twee politiekorpsen; invoering Herziening Gerechtelijke Kaart; massale hennepeteelt. Heel bijzonder, leuk en leerzaam.

Welke strafzaak in de afgelopen periode zal je nooit vergeten?

Uit de afgelopen vijf jaar staan natuurlijk voor mij nog scherp op het netvlies: de Benno L.-zaak, de Kopschopperszaak en de Overval op de juwelierszaak in Deurne.

Hoe voelt het vertrek?

Altijd weemoedig natuurlijk. Ik heb

hier met zoveel mensen een leuke band opgebouwd. Maar ik kijk uiteraard ook weer enorm uit naar mijn nieuwe parket en nieuwe mensen en nieuwe werkzaamheden.

Wat gaat je vorige parket anders doen nu jouw wil niet meer wet is?

Nou, mijn wil is nooit wet geweest; zo zit ik niet in elkaar. Maar als ik weg ben zal er meer en intensiever gekeken worden naar de interne processen. Daar was ik nooit zo van.

Nieuwe ronde, nieuwe kansen. Wat ga je op je nieuwe werkplek anders doen?

Ik denk dat het goed is als ik iets meer kennis krijg en houd van de interne kritische processen, hoewel ik heb begrepen dat dat op het parket Den Haag dik in orde is.

Welke tegeltjeswijsheid past bij jouw manier van leidinggeven?

Werk hard, integer en goed maar blijf relativeren; het is maar werk. Niet lullen maar poetsen.

Wat is voor jou dé functie van het OM in de maatschappij.

De rechtstaat overeind houden. Op een rechtvaardige manier zoveel mogelijk wat krom is recht maken en dat niet overlaten aan de sterksten onder ons, anders wordt het samenleven een rotzooitje.

Wat vind je erger: de strafzaak waarin de rechter geen spaan heel laat van de OM-eis, of de strafzaak die logistiek de soep inloopt?

Uhm... Kiezen tussen twee kwaden... Ik kies voor het laatste; dat moeten we altijd proberen te voorkomen. Een OM-eis kan altijd nog een te verdedigen standpunt zijn, ook al laat de rechter er niets van heel.

Welke landelijke portefeuille/programma trek je, en wat wil je daarin bereiken?

Het programma “werkomgeving 3” (Onderzoek). De inrichting van die werkomgeving moet er mooi, gedegen en OM 2020-proof uit komen te zien.

Verklap jouw ‘gebruiksaanwijzing’ eens: hoe maak je jou boos, en hoe gelukkig?

Ik word meestal redelijk sacherijnig als iemand verongelijkt klaagt, terwijl hij of zij zelf nog niets heeft ondernomen om een en ander te keren of te verbeteren. Heel gelukkig word ik van enthousiasme en gedrevenheid; van het gezamenlijk gevoel ‘de schouders d’r onder want we doen het ergens voor!’

‘Bestuurlijke drukte is vaak omgekeerd evenredig aan bestuurlijk effect’

John Lucas was plaatsvervangend hoofdofficier Oost-Nederland. Is daar nu hoofdofficier

Je bent nu nummer 1, hoe voelt dat?

Toen ik gisteren op het parket kwam, was er een welkomstboog van ballonnen. Heel leuk. Maar verder verandert er niet zoveel. Ik had immers al lekker kunnen ‘warm draaien’. Vanaf januari nam ik de functie waar van Nicole Zandee, die wegens omstandigheden niet op het parket was. Wel voelde ik vanaf januari ineens de éindverantwoordelijkheid. Maar nummer 1? Ik voel me één-met-het-parket.

Nieuwe ronde, nieuwe kansen. Wat ga je in je nieuwe functie anders doen dan je deed?

De afgelopen periode heb ik noodgedwongen veel moeten delegeren en loslaten. Het effect was dat het managementteam heel veel zelf oppakte. Dat was voor mij een waardevolle les: je kunt achteruit stappen en mensen de ruimte geven.

Welke strafzaak of OM-gebeurtenis in de afgelopen periode zal je nooit vergeten?

Ik denk dat de Srebrenica-zaak veel impact heeft gehad. De aangifte tegen Karremans en de artikel 12 Sv-procedure die volgde heeft veel werk opgeleverd. We wilden het graag heel zorgvuldig doen. Het hof heeft uiteindelijk ons gelijk gegeven. Ik ben daar heel blij mee omdat daardoor bevestigd is dat we het goed en zorgvuldig hebben gedaan.

Welke tegeltjeswijsheid past bij jouw manier van leidinggeven?

Bestuurlijke drukte is veelal omgekeerd evenredig aan bestuurlijk effect.

Wat is voor jou dé functie van het OM in de maatschappij.

Het bewaken en beschermen van de rechtstaat met strafrechtelijke middelen, in de wetenschap dat ons handelen slechts een bescheiden bijdrage kan leveren als we het niet

samen met anderen, zoals gemeenten, doen.

Wat vind je erger: de strafzaak waarin de rechter geen spaan heel laat van de OM-eis, of de strafzaak die logistiek de soep inloopt?

Ik ben stiekem wel een beetje van de processen. Dat vind ik fascinerend omdat er daar nog veel te halen is. We zijn afhankelijk van ketenpartners zoals politie die het pv aanleveren, reclassering en NIFP die de rapportages verzorgen en rechtbanken die de executie kunnen laten starten. Maar de kern is wel dat je samen veel lucht eruit kunt halen door in elk geval te werken aan je eigen verbetering en niet meteen naar anderen te wijzen. De rechter heeft een eigen verantwoordelijkheid op de inhoud. Ik word boos als de logistiek de mist ingaat. Bij een rechter die geen spaan heel laat, kunnen we altijd nog in appel; die logistieke fouten kunnen we voorkomen.

Welke landelijke portefeuille/programma trek je, en wat wil je daarin bereiken?

De advocatuur bij ZSM. Ik probeer te bewerkstelligen met een heleboel andere mensen dat ZSM niet ten onrechte lijdt onder de vermeende afwezigheid van de advocatuur. Ik zou graag willen zien dat zij in het werkproces ZSM een heldere rol krijgen.

Verklap jouw ‘gebruiksaanwijzing’ eens: hoe maak je jou boos, en hoe gelukkig?

Ik ben een redelijk open boek. Boos? Als er teveel geneuzel is omdat iets onnodig ingewikkeld wordt gemaakt. Dan wil ik nog wel eens wat kort door de bocht zijn. Blij word ik van mensen die met één agenda de discussie aangaan om tot oplossingen te komen.

Maak de heg hoger

ZSM-WERKPLAATSEN:
DE JUISTE INTERVENTIE OP HET JUISTE MOMENT

Met meer oog voor de omstandigheden van daders, slachtoffers en hun omgeving een afdoening bedenken voor eenvoudige strafzaken, zodat de kans op recidive afneemt. Dat is het doel van de pilot met ZSM-werkplaatsen, die de drie reclasseringsorganisaties en het OM sinds april draaien op twee ZSM-locaties, in Utrecht en Groningen. Welke afwegingen maken de betrokken reclasseringswerkers en officieren van justitie daar? Vier casussen.

TEKST MARIEKE BOS

Casus 1

Verdachte: een 21-jarig Irakees meisje uit een zeer streng islamitisch gezin.
 Delict: winkeldiefstal (drie truitjes bij de H&M), first offender.
 Afdoening: officier van justitie neemt advies van reclasseringswerker over: sepot wegens reclasseringsbelangen en vijf gesprekken met reclasseringswerker.

“Met een strafzaak had dit meisje alles verloren”

Roos Nagelmaeker, reclasseringswerker SVG: “Het moet natuurlijk geen gewoonte worden dat als je iets steelt, je er vanaf komt met alleen gesprekken. Maar hier speelde meer. Dit meisje was echt doodsbang bij de aanhouding dat haar ouders erachter zouden komen. HBO-studie, bezig met haar Nederlanderschap, waarom

zou ze alles riskeren om een paar truitjes? Van de officier van justitie kreeg ik de ruimte om vijf gesprekken met haar te voeren. Daaruit bleek hoe moeilijk ze kan omgaan met het grote contrast tussen het streng religieuze milieu thuis en de Nederlandse maatschappij buiten. Er waren ook vermoedens van huiselijk geweld. Wat mij trof, was haar zelfinzicht. Ze concludeerde: ‘Ik ga dus stelen als ik problemen heb’. Bij Al Amal (hulporganisatie voor mensen met een Arabisch-religieuze achtergrond) heeft ze nu een maatje dat haar begeleidt. Zo kan ze op eigen tempo aan haar problemen werken. Nee, ik vind dit geen inmenging in haar persoonlijke leven. Ze heeft zich zelf aangemeld. Als je een adviesrapport opstelt, meng je ook in. En met een strafzaak hadden we nog veel meer in haar leven ingegrepen. Ze had dan alles verloren.”

“Soft? Een irrelevant woord in deze context”

Annemieke Drog, officier van justitie: “First offender, streng islamitisch gezin, in principe genoeg geld en zoveel te verliezen. Dat waren

mijn triggers in deze zaak om de reclasseringswerker te laten onderzoeken: wat is hier aan de hand? Het had er alle schijn van dat dit meisje zoekende is hoe ze zich in deze maatschappij moet opstellen. En dat ze bij stress niet in staat is om haar emoties op een normale manier te reguleren. De ene uit zich door te gaan sporten of juist door te praten, de ander zoekt het in lekker eten of drinken, en deze dame ging uit stelen. Dat is verkeerd, maar ik vind dat ze de kans moet krijgen om te leren hoe het wel moet. Of dat ‘soft’ is? Een volstrekt irrelevant woord in deze context. Zacht of hard zegt niets over het effect van een interventie. Het gaat om de juiste interventie. Soms is dat straf, soms een hele andere afdoening. Dat is ook ZSM. Niet alleen kijken naar het feit en de documentatie, maar ook naar wat de persoon nodig heeft om recidive te voorkomen. Het bruist van de positieve energie in de werkplaatsen. Dat komt door de kracht van het momentum, waardoor openingen ontstaan. De samen- en wisselwerking is echt goud waard.”

Wat zijn ‘ZSM-werkplaatsen’?

Een groep reclasseringswerkers is vrijgemaakt om zogenaamde werkplaatszaken op te pakken. Zij werken binnen een reguliere ZSM-locatie. Als er een zaak met veel achterliggende problematiek is, kunnen ze deze samen met het OM tot werkplaatscasus benoemen. Er is dan meer ruimte de feiten te onderzoeken en oplossingen te zoeken die buiten het reguliere reclasseringsaanbod vallen.

Reclassering en OM nemen iets meer tijd voor meer impact

De werkplaatsen ZSM van OM en 3RO (Reclassering Nederland; Stichting Verslavingsreclassering GGZ; Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering) komen voort uit de wens meer betekenisvol af te doen op ZSM. Heleen Rutgers, plaatsvervangend hoofdofficier van justitie in Midden-Nederland: "Nu ZSM een vaste wijze van werken is, samen met de ketenpartners, kijken we naar de doorontwikkelingen in deze werkwijze. Het fundament op orde krijgen houdt ook in dat we met elkaar betekenisvolle interventies kunnen inzetten, door meer contextgericht te werken. Om dat te ontdekken en te leren toepassen, zijn er in samenwerking met de ketenpartners werkplaatsen ontstaan. De werkplaats met de reclassering is er een van. Reclassering en OM zagen samen de noodzaak om dit initiatief te nemen."

Karin Klaassen (Stichting Verslavingsreclassering GGZ) is namens de 3RO projectleider van de werkplaatsen. "Normaal worden zaken op ZSM vaak op reguliere wijze afgedaan: met een taakstraf of een boete. Terwijl ZSM juist veel mogelijkheden biedt om via voorwaardelijke septs met bijzondere voorwaarden in te spelen op de context van de zaak. Zo kun je betekenisvoller afdoen, meer impact maken en de kans op recidive verkleinen. Dat vraagt om assertieve reclasseringswerkers die met creatieve oplossingen komen."

Hogeschool Utrecht

Het project startte in 2014; sinds mei 2015 worden er zaken afgedaan. Inmiddels staat de teller op 103 afgedane zaken, waarbij zaken rond huiselijk geweld en diefstal tot speerpunten zijn benoemd. Het lectoraat

'Werken in Justitieel Kader' van de Hogeschool Utrecht begeleidt de werkplaatsen: onderzoekers lopen mee en kijken hoe betekenisvol de interventies in de praktijk zijn. Eind dit jaar verschijnt hun onderzoeksrapport.

Karin Klaassen: "Het is nog te vroeg om conclusies te trekken over de werkplaatsen, maar een aantal zaken valt wel op. Op ZSM zien we veel casussen van mensen waar reguliere afdoeningen weinig bijdragen aan het oplossen van het achterliggende probleem. Zaken waarvan eigenlijk iedereen aanvoelt: die staat hier binnen een maand weer. In de OM-3RO werkplaatsen blijkt dat je met iets meer tijd – nooit meer dan 15 uur – meer impact kunt maken. Cliënten en hun netwerk krijgen een duw in de rug naar zorg en de strafrechtelijke dreiging vormt een stok achter de deur om te controleren dat ze echt gaan."

Nieuwe samenwerking

Door de werkplaatsen verandert de samenwerking op ZSM. Heleen Rutgers: "Het is een ontwikkeling die alle partijen doormaken. De politieman die inziet dat het niet altijd een kwestie is van proces-verbaal opmaken en doorsturen naar het OM. De reclasseringswerker die niet altijd een lang advies hoeft te geven, maar even naar de officier loopt en zegt: deze man kunnen we daarheen sturen en dan is het klaar. En de officier die naar een zaak kijkt en meteen weet waarover informatie moet komen. Dus aan de wijkagent vragen hoe die buurt er eigenlijk uitziet, aan de reclassering wat voor de type de dader is. Bij het OM moeten op de ZSM-tafel alle voelsprietten aanstaan. Een 'open mind' en een open instelling."

MONITORING CASUÏSTIEK ZSM-WERKPLAATS GRONINGEN

63	2
casussen	burenruzie
13	1
diefstal	vernietiging
38	1
huiselijk geweld	brandstichting
7	1
mishandeling	vals geld

MONITORING CASUÏSTIEK ZSM-WERKPLAATS UTRECHT

40	2
casussen	mishandeling
19	1
diefstal	vernietiging
17	1
huiselijk geweld	belediging

Casus 2

Verdachte: een 80-jarige demente man.
Delict: eenvoudige mishandeling tijdens een uit de hand gelopen burenruzie.
Afdoening: officier van justitie neemt advies van reclasseringswerker over: voorwaardelijk sepot om gezondheidsredenen, zonder bijzondere voorwaarden. De twee dochters en dorpscoach zijn ingeschakeld om een volgende escalatie te voorkomen.

“Maak de heg hoger”

**Frans Clobus, reclasseringswerker
Reclassering Nederland:** “Typisch werkplaats’, riepen we toen deze zaak langskwam op de ZSM-monitor. Een boete of werkstraf voorkomt niet dat deze demente man en zijn buurman met psychische problemen weer ruzie krijgen. Dus ga je zoeken naar wat wél betekenisvol is. Ik ben gaan praten met de dorpscoach en de dochters en heb hen betrokken bij een oplossing. Dat is best bijzonder, dat je tegen de ‘schil’ om iemand heen zegt: zorg ervoor dat het niet meer gebeurt. De dochters snappen het. De problemen zijn te voorkomen als de heren elkaar niet meer zien. Dus ik heb geopperd om de heg hoger te maken. Ja, zo concreet en praktisch moet je zijn. En ik heb de dorpscoach

laten weten dat als dit qua gemeentelijke verordeningen lastig is, hier een taak voor haar ligt. Ik vind het ontzettend inspirerend om op deze manier te werken. Je hangt boven de zaak, stapt er op het juiste moment in en kunt daardoor echt het verschil maken. Dit is de ideale invulling van de reclasseringstaak.”

“Profiteren van het berouw na de zonde”

Theorine Scholte, officier van justitie: “Dit is een zaak waarbij je rust wilt nemen om de context onder de loep te nemen. Want om nu een bejaarde, demente man verplicht te laten verhuizen, dat vind ik nogal wat. Mede omdat de aangever zelf ook een rol speelde in het ontstaan van de vete en zelf ook liever niet het

strafrecht in wilde. Dus kijk je naar andere opties. Frans vond een ingang via de dochters en de dorpscoach. Het voorwaardelijk sepot is een dwingend signaal; zij moeten een nieuwe escalatie voorkomen.

Wrang vind ik het dat contextinformatie vaak wel voorhanden is, maar niet beschikbaar. Hoe anders is dit in de werkplaatszaken, waar informatie wél snel boven tafel komt. Dat komt omdat de reclasseringswerker zich opwerpt als probleemeigenaar, de regie neemt en los van procedures kan handelen. Met de juiste informatie kan ik beter afwegen of we het strafrecht ingaan; of en hoe we dat ondersteunen met zorg; of dat we het helemaal lostrekken. Steeds met het uiteindelijk doel om het recidive te verminderen. Wat mij opvalt is dat de handreikingen die verdachten vlak na het plegen van een delict krijgen, bijna zonder uitzondering ter harte worden genomen. ‘Eindelijk hulp!’ Berouw komt na de zonde, zegt men gekscherend. Maar het werkt echt en in de werkplaats profiteren we van de kansen die hierdoor ontstaan.”

Casus 3

Verdachte: een 40-jarige man met ernstige psychische problemen.
Delict: huiselijk geweld richting zijn vrouwelijke (zwakbegaafde) huisgenoot (eenvoudige mishandeling, poging tot zware mishandeling en bedreiging).
Afdoening: strafrechtelijke vervolging, vastzetten in een extra beveiligde instelling en monodisciplinair onderzoek.

“Deze man móet vast”

**Frans Clobus, reclasseringswerker
Reclassering Nederland:** “De verklaring was alarmerend (‘Als ik vrij kom,

maak ik haar af’). En het verslag van de toezichthouder paste in het beeld. De tijd en ruimte die de werkplaats biedt, zijn in dit geval gebruikt om de strafrechtelijke vervolging te helpen en

het slachtoffer te beschermen. Overduidelijk was: deze man móet vast, veiligheid gaat nu voor alles. Maar de feiten op zich waren strafrechtelijk mager. Ik heb gebeld met de toezichthouder, gesproken met de politiekundige, geprobeerd om een agent die door hem is bedreigd aangifte te laten doen (niet gelukt), overlegd met het OM: wel of niet toetsen? Tegelijkertijd hebben we zijn huisgenote kunnen overtuigen om haar biezen te pakken voor het geval

hij toch vrij zou komen. Eigenlijk ben je een soort informatiemanager en neem je tijdelijk de regie. Al deze inspanningen hebben eraan bijgedragen dat de rechter-commissaris bewaring heeft bevolen. Zodra de veiligheid is hersteld, is er ruimte voor zorg. De man heeft via zijn advocaat afgezien van schorsing, hij wil zelf graag opgenomen worden in een kliniek.”

“Eindelijk heb ik de reclasseringswerkers die ik zoek”

Liesbeth de Ruiter, officier van

justitie: “Toegegeven: ik vond dit een gewone ZSM-zaak. Maar Frans zei dat hij iets kon betekenen en dat heb ik hem laten uitvinden. De rechter-commissaris heeft bevel tot bewaring gegeven omdat ze vond dat er voldoende grond was voor herhalingsgevaar.

Werkplaatszaken zijn voor mij zaken waarvan je aanvoelt dat er iets te halen valt en waarvan je weet dat de gewone ‘fabriksaanpak’ niet werkt. Ga praten met die mensen, in hun eigen omge-

ving en kom erachter wat er aan de hand is en wat ze willen. Daar zou ik de reclasseringsenergie op willen zien en dat gebeurt nu in de werkplaatsen. Eindelijk heb ik de reclasseringswerkers die ik zoek en heeft de reclassering de ruimte om snel maatwerk te leveren. Door de werkplaatsen kunnen we onze processen [van het OM en van de reclassering, red.] beter op elkaar afstemmen. En eindelijk kunnen we los van protocollen onze creativiteit inzetten om recidive te verminderen. Ik ben zeer enthousiast.”

Casus 4

Verdachte: een 59-jarige vrouw, zwakbegaafd (IQ 50), al veel politiecontacten gehad, kampt met verslavingsproblemen.
Delict: winkeldiefstal.
Afdoening: rechtszitting waarop de rechter is meegegaan met het advies van de reclasseringswerker: reclasseringstoezicht met een aangepaste variant van de Stop! Relax training.

“Een rechtszitting was onvermijdelijk”

Ine Willemsen, reclasseringswerker

Reclassering Nederland: “Met een strafblad van negen kantjes was het onvermijdelijk dat de zaak van deze mevrouw tot een rechtszitting kwam. Toch heeft de werkplaats ervoor gezorgd dat we iets voor haar kunnen betekenen en mogelijk de kans op recidive verminderen. Het ging sinds 2009 vrij goed met deze mevrouw, de delicten waren drastisch afgenomen. Het klikte goed met haar begeleidster bij de woonbegeleiding. Ik kwam erachter dat haar terugval samenviel met het moment dat bekend werd dat ze van woonbegeleidingsorganisatie moest wisselen. Ze raakte hiervan in de war en ging weer stelen. Het was dus het proberen waard om haar

weer op het goede spoor te brengen. Via een rollenspel heb ik achterhaald welke vaardigheden ze kan bijleren in een training. Er wordt nu gekeken of ze met haar niveau de Stop! Relax training kan volgen. Wat me verder opviel, is dat deze dame heel goed weet hoe ze uit de problemen moet blijven; ze weet precies welke plekken en mensen ze moet mijden. Ik heb met haar nieuwe woonbegeleidster besproken dat zij dit wekelijks blijft herhalen, zodat het ingesleten gedrag wordt.”

“Onderschat niet de zwaarte van een training”

Annemiek Drog, officier van justitie:

“Wat was de prikkel dat het zo lang goed ging met deze mevrouw? En wat

was de trigger waarom het fout ging? Als je dat kunt achterhalen, ben je veel effectiever bezig om recidive van veelplegers te voorkomen. Normaal was mijn opdracht voor de reclasseringswerker geweest: bekijk de zaak en maak een reclasseringsrapport. In deze werkplaatszaak heb ik gezegd: begin maar alvast, onderzoek wat hier aan de hand is, ga praten met deze mevrouw, zodat we de rechter ter zitting een goed gemotiveerd oordeel kunnen geven wat het beste is. Dat is goed gelukt in deze zaak, maar in het algemeen mogen reclasseringswerkers wel wat stelliger en assertiever zijn in hun advies. Geef onomwonden aan wat je nodig vindt en waarom, in plaats van het wollige ‘we denken dat dit mogelijk goed zou kunnen werken’. Onderschat overigens niet de zwaarte van een training. Deze mensen worden in individuele en persoonlijke sessies keihard met hun probleem geconfronteerd. Ga er maar aan staan. Ik geloof er echt in, vooral als de training in verkorte vorm direct na de afdoening start, want dan zijn verdachten het meest ontvankelijk.”

Bezit en diefstal

Recente rechtspraak over diefstal en verwante misdrijven

Lang geleden in een middelgrote stad niet zo heel ver hier vandaan, fietste ik dagelijks over een kanaal naar de lagere school. Op de kademuur had iemand met onbeholpen letters de tekst 'Bezit is Diefstal' geschreven. Het was de tijd dat de wereld nog links en min of meer overzichtelijk was. Later heb ik mogen leren dat de verhouding tussen bezit en diefstal veel ingewikkelder is, ook in het strafrecht.

Voor het hof Den Bosch diende onlangs het hoger beroep van een verdachte die in een restaurant in Goes had getafeld en daarna was weggegaan zonder te betalen. De politierechter had deze eetpiraat veroordeeld voor verduistering. Het hof sprak de man echter vrij. Voor verduistering is net als voor diefstal vereist dat verdachte zich het goed wederrechtelijk heeft toegeëigend. Het hof vond dat toen verdachte zijn eten had besteld, een mondelinge koopovereenkomst met het restaurant was ontstaan. Toen het eten werd geserveerd, werd verdachte bezitter geworden van de eet- en drinkwaar, met als gevolg dat de toe-eigening niet meer wederrechtelijk was. Bezit is hier dus juist geen diefstal, al zal de gedupeerde restauranthouder daar anders over denken.

Hoe zit het als het slachtoffer het gestolene zelf aan de dief heeft gegeven? Kan er dan nog sprake zijn van het voor diefstal vereiste 'wegnemen'? Die vraag speelde in een Rotterdamse zaak. Iemand had een document, een 'toestemming tot wegvooeren' vervalst en zich daarmee met een vrachtwagen bij de poort van een containerhaven vervoegd.

Medewerkers van de terminal haalden voor hem de vier containers met ijzernikkelkorrels waarop het document betrekking had en plaatsten die op de vrachtwagen. In de strafzaak tegen de containerdief werd door de verdediging aangevoerd dat verdachte zelf geen wegnemingshandeling had verricht en dus niet schuldig kon zijn aan diefstal. Het hof Den Haag was het daar niet mee eens. De medewerking van het havenpersoneel was louter instrumenteel geweest en daarom niet anders dan de uitbetaling door een pinautomaat. Verdachte had weggenomen in de zin van de wet. De Hoge Raad kon zich in die interpretatie vinden.

Elektriciteit is volgens vaste jurisprudentie een goed dat gestolen kan worden. Maar is het terugdraaien van een elektriciteitsmeter ook diefstal? 'Nee', zegt het hof Den Bosch. Voor diefstal is vereist het 'oogmerk van

wederrechtelijke toe-eigening'. Dat oogmerk moet bestaan op het moment dat het goed wordt weggenomen. Bij het terugdraaien van een meter is de elektriciteit al geleverd en dus weggenomen. Dat de meter later is teruggedraaid bewijst niet dat bij de eerdere levering al het oogmerk bestond om de elektriciteit te stelen.

Kan men ook stelen wat het slachtoffer eigenlijk helemaal niet mag hebben, bijvoorbeeld harddrugs? Die vraag kwam op in het kader van een uit de hand gelopen ripdeal. Verdachte had drie kilo cocaïne geleverd aan andere misdaadondernemers. Na de overdracht ontstond er een gevecht. Verdachte en zijn handlanger wisten met vuurwapengeweld de tas met cocaïne te heroveren. Verdachte werd veroordeeld voor afpersing, het iemand met geweld dwingen tot afgifte van een goed dat aan die ander toebehoort. In de strafzaak speelde de vraag of hier wel van 'toebereiden aan een ander' sprake kan zijn. De Hoge Raad benadrukte dat de bezitter van een goed, ongeacht de vraag of hij tevens de eigenaar daarvan is, kan worden aangemerkt als degene aan wie het goed toebehoort. Daarbij maakt het niet uit of het om een illegaal goed gaat. Ook cocaïne kan dus gewoon gestolen worden.

Laatste 6 telefoontjes van...

Janet ten Hoope

Janet ten Hoope is landelijk portefeuillehouder Jeugd, Huiselijk geweld en zeden en programmaleider JGZ. Wat waren haar laatste telefoontjes?

FOTO LOES VAN DER MEER

1 Ellen van Veenen, van ons Landelijk Programmteam Jeugd, gezin, zeden (JGZ) is naar parket Limburg gegaan en belt vanuit de trein.

Ook parket Limburg wil zaken snel en juridisch juist afdoen, met gebruik van contextinformatie van keten- en netwerkpartners. Onze beoordeling moet bijdragen aan een veiligere situatie voor kwetsbare personen. Dan stel je vragen als: Is er bij een jeugdige first

offender niet veel meer aan de hand? Wanneer beslis je meteen strafrechtelijk? Wanneer wacht je juist op meer info? Ik hoor van Ellen dat ze veel ideeën over de aanpak van JGZ-zaken en enthousiaste mensen is tegengekomen op parket Limburg.

2 Een WODC-medewerker vraagt hoeveel zaken van seksueel geweld tegen kinderen binnen het gezin wij jaarlijks hebben.

Ik ben altijd blij met mensen in onze organisatie die echt weten hoe het zit, zoals Toon van der Heijden. Ik geef dus het antwoord zoals ik dénk dat het zit. Ik denk dat we het niet kunnen achterhalen, omdat we wel registreren op "zedes" en ook op "slachtoffer: kind", maar dan kan het ook gaan om misbruik door bijvoorbeeld een voetbaltrainer. Ik verwijs dus door naar Toon. Het geeft een lastig punt aan: we willen goede informatie beschikbaar hebben, maar niet ten onder gaan

in een veelheid aan registratievelden. Gelukkig doen ook wetenschappelijke en kennisinstituten er onderzoek naar.

3 **Isabeth Mijnaerds, onze landelijk jeugdofficier, praat me bij.**

We staan even stil bij het feit dat het gelukt is om een projectleider te vinden die zich komend half jaar bezig houdt met de doorontwikkeling en implementatie van de nieuwe 'groepsscan jeugd'. Deze door de politie ontwikkelde scan lijkt jeugdproblematiek in groepsverband beter te duiden. Omdat hierbij ook van het OM informatie wordt gevraagd, zijn we blij dat een projectleider nu aan de slag kan.

4 **Ik ben landelijk programmeur 'Zeden en kinderporno' van de Nationale Politie, Walter van Kleef.**

We werken aan een nieuwe Aanwijzing zeden. Dat doen we als Platform zeden en landelijk zedenofficier Eva Kwakman intern met Yvonne Lemmens van Cluster beleidsregels (afdeling Beleid & Strategie) van het Parket-Generaal, en extern met de politie. Vragen daarbij zijn: Waarom spreken we bij zedenzaken over 'aangever' in plaats van 'slachtoffer'? Hoe weten we of we door het strafrecht geen extra schade toebrengen? Hoe weten we of het echt veilig is in een gezin? Maar ook: Wat is aan de politie om zelf te

bepalen, waar willen we als OM werkwijzen voorschrijven? We zijn nu in het laatste stadium en ik bespreek met Walter welke consultatie nog plaatsvindt in beide organisaties. We streven naar 1 januari 2016 als ingangsdatum.

5 **De landelijk beleidsmedewerker Huiselijk geweld van Reclassering Nederland belt over de bijeenkomst op 11 september.**

Die dag is er een landelijke kick off van het model samenwerkingsafspraken die we als OM met Veilig Thuis en politie hebben gemaakt. In Veilig Thuis zijn het Steunpunt Huiselijk Geweld en het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling opgegaan. Het is een bovengemeentelijke voorziening, waarvan er 26 bestaan. Het zou fijn zijn als we meer eenheid in samenwerking krijgen. Huiselijk geweld en kindermishandeling verdient dat we elkaar snel en goed vinden om geweld te stoppen. Daarbij zijn ook de reclassering en de Raad voor de Kinderbescherming betrokken. Bij ZSM is het belangrijk snel veel contextinformatie te hebben, en een eerste veiligheids- en risicotaxatie te kunnen doen. De beleidsmedewerker en ik nemen het programma van 11/9 door: wie doet wat, wie komt er van welke organisatie, wat is onze boodschap? Belangrijk om er samen te staan die dag. De praktijk zal vast nog weerbarstig zijn, maar we moeten ergens beginnen.

6 **Irene Augusteijn belt voor een verzoek om een stagiaire voor de kennissite JGZ**

Irene, sinds 1 juni landelijk beleidsmedewerker JGZ, is druk met het inrichten en vullen van een kennissite. Alle betrokken Platforms/portefeuillehouders (jeugd, HG, zeden, maar ook ZSM) zijn hierbij betrokken. Waar hebben onze collega's nu behoefte aan? Wat wil je weten maar kun je nu niet vinden (of is wel te vinden maar in tien variaties). De eerste stukken zijn geplaatst en in september besteden we er via het intranet-ZOOM aandacht aan. ZOOM bevat erg veel informatie over jeugd, ook en juist op lokale sites. We willen alle stukken doorlopen, weggooien wat verouderd is, stroomlijnen wat over hetzelfde onderwerp gaat, en kijken waar nog hiaten zitten. Daarvoor is een stagiair, een gevorderde rechtenstudent, erg welkom. Irene en ik praten over het aantal uren, de stageperiode en de begeleiding. Ik ben overtuigd: Irene heeft een goed verhaal. Ze gaat het regelen.

Airbags, lampen en bumpers

TITUS VISSER, DIRECTEUR
STICHTING AANPAK VOERTUIGCRIMINALITEIT

▲ Het wordt steeds lastiger om gestolen auto's een nieuwe identiteit te geven. Daarom is er een circuit van gestolen auto-onderdelen ontstaan. Vooral airbags, koplampen en bumpers worden illegaal aangeboden. De Stichting aanpak voertuigcriminaliteit probeert met toezichthouders en brancheorganisaties signalen te verzamelen die wijzen op malafide praktijken. Directeur Titus Visser: "Dat levert een lijst van foute bedrijven op. Na veredeling van deze informatie door het Landelijk Informatiecentrum Voertuigcriminaliteit kan een lijst van verdachte bedrijven worden opgesteld. Handhavende instanties, waaronder het OM, kunnen dan gezamenlijk kijken wat de beste interventie is." De werkzaamheden van de Stichting omschrijft de directeur als "systemen verbeteren". De vraag is altijd: Hoe dring je diefstal terug van auto's, fietsen, brommers, auto-onderdelen en lading? En welke partners uit de wereld van justitie, verzekering, wegverkeer en autobranche kunnen daar aan meewerken? Titus Visser geeft een voorbeeld. "De VW Golf is al jaren een gewilde auto voor dieven. Gelukkig dalen de recente diefstalcijfers, maar vorig jaar was de Range Rover Evoque in relatieve zin een zeer vaak gestolen auto. De Range Rover blijkt ontzettend gemakkelijk te stelen. De auto heeft een zwak anti-diefstalsysteem. Daarom proberen we samen met de verzekeraars de fabrikant te prikkelen om voortvarend actie te ondernemen door klanten op de hoogte te brengen en de software te updaten." Ook zijn verbeteringen bedacht voor de aangifte van autodiefstal. Nu neemt één persoon alle gegevens op voor de politie én de verzekeringsmaatschappij en tegelijkertijd gaat er een internationale signalering uit. Visser: "Daarmee is de gedupeerde sneller geholpen en staat de auto sneller gesignaleerd. We werken nog aan een beter systeem om gesignaleerde auto's sneller te onderscheppen door met politie en private bureaus afspraken te maken. En we maken afspraken over het veiligstellen, het in beslagnemen en het aanhouden. Daarna is het OM weer aan zet." ▼